

گفتمان‌شناسی انتقادی

علی کریمی فیروزجائی
(عمر هیأت علمی دانشگاه پیام نور)

روشن‌شناسان جامعه‌شناسان

سرشناسه: کریمی فیروزجانی، علی، ۱۳۵۱-

عنوان و نام پدیدآور: گفتمان شناسی انتقادی

تألیف: علی کریمی فیروزجانی

مشخصات نشر: روش شناسان و جامعه شناسان

مشخصات ظاهری: ۱۹۶ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۲۳-۴۴۵-۲؛ ۹۷۸-۶۰۰-۹۷۲۸۴-۸-۰

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: واژه‌نامه

یادداشت: کتاب‌نامه: ۱۷۵-۱۸۰

موضوع: گفتمان انتقادی

موضوع: Critical discourse analysis

زده‌بندی کنگره: ۱۳۹۶ ۱۳۰۲/ک۴/۳۰۲

بستر دیوید: ۴۰۱/۴۱

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۵۱۰۴۵۲۷

با همکاران انتشارات جامعه‌شناسان

روش‌شناسان و جامعه‌شناسان

گفتمان‌شناسی عمادی

علی کریمی فیروزجانی

چاپ اول: ۱۳۹۶ تهران/ تعداد: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۱۹۰۰۰ تومان/ چاپ و صفحه‌بندی: نا: نگین

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۲۳-۴۴۵-۲؛ ۹۷۸-۶۰۰-۹۷۲۸۴-۸-۰

همه حقوق چاپ نشر برای ناشر محفوظ است.

حروفچینی: نمونه‌خوانی، صفحه‌آرایی و ویراستاری: روش‌شناسان و جامعه‌شناسان

ویراستار: هانیه یارمند

طراح جلد: افسانه آسایش

فروشگاه و نمایشگاه مرکزی:

تهران، خیابان انقلاب، رویروی درب اصلی

دانشگاه تهران، پاساژ فروزنده، پلاک ۲۱۷

کتاب‌فروشی جامعه‌شناسان

تلفن: ۶۶۹۵۹۶۸۰-۸۱، ۶۶۰۰۰۰۵۱

تلفن دفتر نشر: ۶۶۹۶۹۶۲۰

این اثر، مشمول قانون حمایت مولفان و مصنفان و هنرمندان مصوب

۱۳۴۸ است، هر کس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه مولف

(ناشر) نشر یا پخش یا عرضه کند مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

WWW.JAMEESHENASAN.COM

Email: RaveshP20@gmail.com

Email: sociologists15@gmail.com

فهرست

پیشگفتا.....	۹
فصل اول: کلیات.....	۱۱
۱-۱ مقدمه.....	۱۱
۲-۱ گفتمان.....	۱۲
۳-۱ ساختار گفتمان.....	۱۶
۴-۱ نظریه گفتمان.....	۲۱
۱-۴-۱ زبان‌شناسی ساخت‌گرا.....	۲۳
۲-۴-۱ مردم‌شناسی ساخت‌گرا.....	۲۴
۳-۴-۱ فراساخت‌گرایی.....	۲۵
۵-۱ تحلیل گفتمان.....	۲۸
۱-۵-۱ تحلیل گرا گفتمان.....	۳۲
۲-۵-۱ اهداف تحلیل گفتمان.....	۳۴
۶-۱ کاربردشناسی گفتمان.....	۳۶
۷-۱ گفتمان‌شناسی.....	۳۷
۸-۱ گفتمان‌شناسی انتقادی.....	۳۸
فصل دوم: رویکرد میشل فوکو.....	۴۳
۱-۲ از دیرینه‌شناسی تا تبارشناسی.....	۴۴
۲-۲ گفتمان فوکویی.....	۴۷
۳-۲ تحلیل گفتمان فوکویی.....	۵۰

فصل سوم: رویکرد نورمن فرکلاف ۵۵

۱-۳ سطح توصیف: گفتار به مثابه متن ۵۷

۲-۳ سطح تفسیر: گفتار به مثابه تعامل بین فرآیند تولید و تفسیر متن ۶۶

۳-۳ سطح تبیین: گفتار به مثابه زمینه‌های اجتماعی ۷۳

فصل چهارم: رویکرد ارنستو لاکلا و شنتال موفه ۸۷

۱-۴ نظریه معنایی تحلیل گفتار ۸۸

۲-۲ نظریه اجتماعی تحلیل گفتار ۱۰۴

فصل پنجم: رویکرد تنون ون دایک ۱۱۳

۱-۱ گفتار، شناخت و جامعه ۱۱۴

۱-۲ روش‌شناسی و ایدئولوژی ۱۱۶

۳-۵ فرآیند، سبک و زمینه ۱۱۷

۴-۵ مفهوم سنادی ۱۱۹

۵-۵ چارچوب تحلیل ون دایک ۱۱۹

۶-۵ مربع ایدئولوژیک ۱۲۲

فصل ششم: رویکرد روث وداک ۱۲۷

فصل هفتم: رویکرد جان تامپسون ۱۳۵

۱-۷ مشروعیت ۱۳۶

۲-۷ ریاکاری ۱۴۱

۳-۷ ایجاد وحدت ۱۴۲

۴-۷ چندپارگی ۱۴۳

۵-۷ چیزواره‌گی یا عادی کردن ۱۴۴

فصل هشتم: رویکرد تنو ون لیوون ۱۴۷

۱-۸ حذف (طرد) ۱۵۰

۱-۱-۸ پنهان‌سازی ۱۵۰

فهرست ۷

۱۵۱	۲-۱-۸ کمرنگ‌سازی
۱۵۱	۲-۸ ذکر (اظہار)
۱۵۲	۱-۲-۸ تعیین نقش
۱۵۳	۲-۲-۸ تعیین نوع اشاره
۱۶۰	۳-۲-۸ تعیین ماهیت
۱۶۵	۳-۸ مشروعیت

۱۷۵	کتابخانه
۱۷۵	فارسی
۱۸۰	انگلیسی

۱۸۵	واژه‌نامه
۱۸۵	انگلیسی - فارسی
۱۹۰	فارسی - انگلیسی

پیشگفتار

کتاب حاضر بخشی در راستای فراهم آوردن درآمدی کاربردی و در عین حال ساده بر گفتمان‌شناسی انتقادی با تکیه بر منابع اصلی و پایه است. علم گفتمان‌شناسی از جمله علوم نوین است که در رشته‌های متنوعی از جمله ادبیات، علوم اجتماعی، علوم سیاسی، فلسفه، ادبیات و دیگر رشته‌های علوم کاربردی فراوان دارد و این ظرفیت بالقوه را دارد تا با سایر حوزه‌های علوم انسانی و حتی علوم پایه و فنی و مهندسی وارد تعامل سازنده با رشته‌های جدیدی را در آینده ایجاد نماید. همچون سایر علوم، گفتمان‌شناسی نیز از حوزه‌های بسیار متنوعی بهره می‌گیرد تا چگونگی شیوه‌ها را توضیح دهد. از جمله حوزه‌های مرتبط با گفتمان‌شناسی می‌توان به انواع پژوهش‌های گفتمانی اشاره کرد. پژوهش‌های گفتمانی خود در برگیرنده شاخه‌های متنوعی است که عبارتند از: گفتمان‌شناسی مکالمه، گفتمان‌شناسی روایت، گفتمان‌شناسی اجتماعی، گفتمان‌شناسی روش‌شناختی، گفتمان‌شناسی مردم‌نگاری و گفتمان‌شناسی انتقادی. از میان تمامی انواع پژوهش‌های گفتمانی که به آن‌ها اشاره شد، در این کتاب صرفاً به بررسی تفصیلی «گفتمان‌شناسی انتقادی» پرداخته خواهد شد. البته نوشتار حاضر تلاشی مقدماتی است و امید است که زمینه معرفی ابعاد

گسترده‌تری از گفتمان‌شناسی را متناسب با نیاز علمی رشته‌های مرتبط، فراهم سازد.

این کتاب شامل هشت فصل است، در فصل اول کتاب کلیاتی در رابطه با گفتمان و گفتمان‌شناسی مطرح شده است و در فصل‌های دوم الی هشتم تصویر جامعی از رویکردهای مطرح در حوزه گفتمان‌شناسی انتقادی ارائه شده است. ضمناً به منظور آشنایی مخاطب و به دست آورد تصویر کاملی از این رویکردها و نحوه استفاده از این روش‌ها در قالب کارهای پژوهشی، در هر فصل مثال‌هایی ارائه شده است.

مطالب معرفی شده در این کتاب را مؤلف طی سال‌ها تدریس، پژوهش، رایسانی و مشاوره پایان‌نامه‌های دانشگاهی در مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری در رشته‌های زبان‌شناسی، آموزش زبان فارسی، آموزش زبان انگلیسی و علوم سیاسی جمع‌آوری نموده است. البته کتاب‌های مفید را از رانده‌ای به صورت تألیف و ترجمه توسط محققان کشور در این حوزه بوجداد است اما این کتاب کاربردی‌ترین رویکردهای مربوط را در یک مجموعه فراهم نموده است و این امر راه را برای علاقه‌مندان هم در حوزه آموزش و هم در حوزه پژوهش هموار خواهد ساخت. بدیهی است این کار خالی از ایراد و اشکال نیست و مطمئناً پیشنهادات، نظرات و انتقادات استادان و دانشجویان باعث بهبود و ارتقای کیفیت مطالب کتاب خواهد شد.

علی کریمی فیروزجانی

پاییز ۱۳۹۶